

Meester Kackadoris

Sophie J.M. Josephus Jitta

De kwakzalver Kackadoris speelt een hoofdrol in het zestiende- eeuwse tafelspel, *Meester Kackadoris | ende een doof Wijf met Eyeren*. Een tafelspel was een kort toneelstuk, meestal vrolijk van aard, dat tijdens of aan het eind van een feestmaal werd opgevoerd en soms aan de dis van een vorstelijk persoon. Volgens een aantal bronnen is Meester Kackadoris van de hand van Marnix van Sint Aldegonde, maar volgens andere is de auteur van het tafelspel anoniem. Marnix van Sint Aldegonde is de vermoedelijke auteur van de verzen van het *Wilhelmus*. Hij was een politicus, geleerde en letterkundige uit de Zuidelijke Nederlanden en een overtuigd calvinist. Het tafelspel gaat over een dwaze vrouw die met eieren naar de markt gaat. Daar is ook de bekende Meester Kackadoris aanwezig en zij vraagt hem of hij haar een fraaier en liefst ook jonger uiterlijk kan geven, zodat zij weer in de smaak valt bij

haar man. Kackadoris belooft haar 'van bruin blank te maken' en vraagt daar veel geld voor. Hij wrijft haar gezicht in met een bijtend poeder, waardoor zij in plaats van mooier nog lelijker wordt dan ze al was. Zij heeft dat echter niet in de gaten en gaat tevreden naar huis.

De universiteitsbibliotheek in Amsterdam bleek over een herdruk van het Tafelspel uit 1631 te beschikken. Er zijn enige pagina's gescaand en daarna heb ik de eerste pagina van het spel overgetypt. Vervolgens heb ik voor het gemak van de congresganger een hedendaagse vertaling ervan gemaakt. Voorafgaand aan de uitreiking van de Meester Kackadorisprijs heb ik tijdens het congres een korte inleiding over het gelijknamige tafelspel gehouden en de overgetypte beginpagina met vertaling op een scherm geprojecteerd. Wie niet op het congres aanwezig kon zijn, krijgt nu een 'herkansing':

Marnix van Sint Aldegonde (?)
Tafelspel van Meester Kackadoris/ende een Doof wijf met Eyeren uit de herdruk van 1631

Den Meester.

Ick mach mijn Quackzalvery beginnen te stellen fiin/want de Boeren ter merct met de Karnemelck vast raken/Ick behoef doch wel haestich te versnellen miin:
Ick mach mijn Quackzalvery beginnen te stellen fiin
Ick zou zeer geern bij de goede Ghezellen ziin/Om met hun goet cier te gaen maken.
Ich mach mijn Kraem beginnen te stellen fiin/want de Boeren ter merct met de Karnemelck vast raken
dus wil ick mij ras spoen voor alle zaken
En ghelijck een Exter staan kaken/ om de Boeren te bedrieghen:
Sal ick se vercoopen ick moet dapper lieghen/
En latense vrij vlieghen en spelen geck in de mou/want ic selfs van mijn Quackzalvery niet veel en hou/Anders en zou ick niet veel ghelts ontfaen:
Bey hier moeste mijn glazen en daer mijn bussen staen/wat kant schaen dat ick wat schoon doe voort
Nu ick begin te roepen misselick wiet hoort Op dat ick Yemant mach krijgen aen boort tzij Boeren Of Steluyden
Tsa coopt wat ghij vrome Borgers van mijn kruyden
Ick salse u beduyden en haer krachten verhalen.
deze zalve kan ghenesen pocken/ lemten/ klapooren
Sonder falen/druypers/ bleyen en andere qualen/ jase bij uwer ziele
Al waert dat een man hadde de quaetste kackhien
Dat hij scheen te gaen op wielen/of hij waer kreupel Manck/
Ick weet hem te helpen en dat met kleynen danck:
Want

Hedendaagse vertaling eerste pagina van Tafelspel van Meester Kackadoris ende een doof wijf met eyeren.

Ik mag mijn Kwakzalverij beginnen uit te stallen, fijn/ want de Boeren komen zeker naar de markt met hun karnemelk/ik moet echter wel haast maken.
Ik mag mijn Kwakzalverij beginnen uit te stallen, fijn!
Ik zou gaarne in het gezelschap van vrolijke Collega's zijn/ Om met hen goede sier te gaan maken.
Ik mag mijn Kraam gaan opzetten, fijn!
want de Boeren komen zeker naar de markt met hun karnemelk.
Dus wil ik mij spoeden in verband met allerlei zaken
En als een ekster staan kakelen/om de boeren te bedriegen.
Wil ik hun iets verkopen dan moet ik dapper liegen en ze (=de praatjes) vrij uit mijn mond laten vliegen en de gek uithangen.
Want ik hou zelf niet veel van mijn Kwakzalverij/maar anders zou ik niet veel geld ontvangen.
Hier moesten mijn glazen en daar mijn bussen maar komen te staan.
Wat kan het schaden dat ik mij wat mooier voordoe nu ik begin te roepen (wie het hoort wordt misselijk) opdat ik iemand vermag aan boord te krijgen, hetzij boeren hetzij mensen uit de stad
Toe, vrome burgers, koopt wat van mijn kruiden.
Ik zal u uitleggen welke het zijn en u vertellen over hun krachten.
Deze zelf kan pokken, gebreken, klaporen genezen zonder falen/druipers, puisten en andere kwalen/ voorwaar, bij uw ziel ook al heeft een man de kwaadste gezwellen
dat hij zich moeilijk voortbeweegt/ en kreupel lijkt mank
Ik kan hem helpen en dat met kleine dank, want